

حجت الاسلام ترخان عنوان کرد:

تولید نظریه در فقه حکومتی و علوم انسانی، لازمه تحقق تمدن نوین اسلامی

اردیبهشت ۵، ۱۴۰۲ آخرین اخبار، حکومت و قانون

اگر حوزه‌های علمیه نتوانند علوم انسانی- اسلامی و دینی تولید کنند، نمی‌توانند به سمت و سوی تحقق تمدن نوین اسلامی حکومتی بسیار مهم است؛ اما بحث ورود به نظریه پردازی در علوم انسانی نسبت به فقه حکومتی ارجحیت بیشتری دارد.

به گزارش **شبکه اجتهاد**، حجت الاسلام والمسلمین قاسم ترخان مدیر گروه تخصصی علوم انسانی قرآنی پژوهشگاه فرهنگ و نقش آفرینی حوزه انقلابی پس از تحقق انقلاب اسلامی را مورد بررسی و کنکاش قرار داده است که بخشی از آن را می‌خوانید

باید حوزه انقلابی چه نقشی را در جامعه اسلامی بر عهده گیرد؟ به صورت خاص حوزه انقلابی در نظریه پردازی و تولید علم دارند؟

ترخان: امروزه بحث فقه حکومتی یکی از اضلاع حکومت اسلامی است؛ این که ما بتوانیم فقهی تولید کنیم که به درد حاکمیت و فصل کرده و رفع نیاز کند؛ اما مهمتر از آن این است که ما بتوانیم در حوزه‌های علوم انسانی، تولید نظریه کنیم و فقه ح تمدن نوین اسلامی است.

اگر حوزه‌های علمیه نتوانند علوم انسانی- اسلامی و دینی تولید کنند، نمی‌توانند به سمت و سوی تحقق تمدن نوین اسلامی حکومتی بسیار مهم است؛ اما بحث ورود به نظریه پردازی در علوم انسانی نسبت به فقه حکومتی ارجحیت بیشتری دارد.

فقه حکومتی در تراز حوزه انقلابی چه ویژگی‌هایی دارد و چگونه می‌تواند در نظام سازی اسلامی موثر ظاهر شود؟

ترخان: رهبر معظم انقلاب مراحل پنج‌گانه نهضت اسلامی را که مطرح کرده بودند از مرحله تشکیل انقلاب اسلامی تا تشکیل جامعه اسلامی و در نهایت تشکیل امت و ایجاد تمدن اسلامی را شامل می‌شد.

اگر نتوانیم علوم انسانی و اسلامی تولید کنیم، نمی‌توانیم امکان تحقق مراحل ذکر شده را فراهم کنیم و اگر برخی از این مراحل انسانی غرب نبوده است و مثلاً در بحث تشکیل نظام اسلامی مدل حکومتی ما از اساس نظریه پردازی دینی بوده است.

تشکیل دولت اسلامی که مرحله سوم است و همچنین تشکیل جامعه و تمدن اسلامی در صورتی است که ما بتوانیم علوم ان و حوزه‌های علمیه است و دغدغه اصلی حوزه‌های انقلابی، تولید علوم انسانی - اسلامی و تولید فقه حکومتی خواهد بود.

فقه حکومتی در تراز حوزه انقلابی چه ویژگی دارد و چگونه می‌تواند در نظام سازی اسلامی موثر باشد؟

ترخان: به نظر من فقه حکومتی دارای ویژگی‌هایی است که یکی از آن ویژگی‌ها بحث کارآمدی است و این که فقه حکومتی به جامعه را داشته باشد.

فقه حکومتی هم به ثابتات توجه دارد و هم به متغیّرات؛ اما آیا نکته‌ای که بیان می‌کند امکان تبدیل به قانون را دارد یا نه؟ باید برون دادها و خروجی‌های آن تبدیل به قانون شود و فقه حکومتی به این نکته توجه دارد.

مسئله و ویژگی بعدی در این مجال، نظام مند بودن فقه حکومتی است، فقهی که همه اجزا و اضلاع را در ارتباط با همدیگر در فقه حکومتی از قواعد فقهی اجتماعی استفاده می‌شود و یکی از چیزهایی که متأسفانه علی‌رغم این که تأکید شده و توجه به قاعده عدالت اجتماعی است.

این که قاعده عدالت اجتماعی هم در استنباط احکام و هم در سنجش احکامی که استنباط شده است و این که ما بتوانیم ویژگی‌های فقه حکومتی است.

رابطه حوزه انقلابی با نظام اسلامی چگونه باید باشد؟ هرکدام در قبال یکدیگر چه وظایف متقابلی بر عهده دارند؟

ترخان: به اعتقاد من باید این ارتباط و نیاز به صورت دو سویه باشد؛ یعنی از طرفی حوزه‌های علمیه و از طرف دیگر نظام، به عبارت دیگر هم حوزه باید بتواند نیاز علمی، کادری و مسائل مورد نیاز نظام اسلامی را تأمین و برطرف کند و هم نیازهای علمیه را برای تحقق اهداف خود، پاسخگو باشد.

به عنوان مثال باید نظام اسلامی به گونه‌ای که استقلال و حریت آن زیر سوال نرود، تا حد امکان نیازهای مالی حوزه‌های مهمی است که بزرگان نیز درباره آن بحث کرده اند.

آیا دروس فقهی و کلامی رایج در حوزه‌های علمیه امروز ما را به حوزه انقلابی و روحانیت انقلابی می‌رساند یا خیر؟ درحالی روحانی انقلابی کافی نیست از نظر شما چه آثار یا سرفصل‌هایی را می‌توان برای تقویت نگاه انقلابی در حوزه به دروس اضافه

ترخان: به نظر من علیرغم اینکه دروس خیلی خوب و مفیدی در حوزه‌های علمیه وجود داشته و تدریس می‌شوند و کارها؛ خالی بسیاری از دروس و مباحث مربوط به علوم انسانی و اسلامی را احساس می‌کنیم و در بحث الگوی پیشرفت نیاز به کا

زندگی و بحث سنت‌های الهی باید کارهای خوبی انجام بگیرد که سنت‌های تاریخی، اجتماعی و تمدنی به گفته آیت الله جو
جای سوال دارد که چرا حوزه‌های علمیه به این بحث ورود و توجه کافی نمی‌کنند.

رکن اساسی مباحث اسلامی سازی علوم انسانی در همین سنت‌ها نهفته است و ما باید با قدرت به این مسئله ورود پیدا کرد
یک درس است و باید رشته بخش خصوصی را به آن اختصاص دهیم.

در بحث تاثیر عوامل فرامادی در پدیده‌های انسانی - اجتماعی و رابطه جهان غیب با شهادت نیز باید دید که این‌ها چگو
مقدار است و این که آیا امکان سنجش وجود داشته و می‌شود براساس قواعد و شاخص‌هایی تشخیص داد یا خیر؟ این‌ها مو
خالی آنها در حوزه‌های علمیه احساس می‌شود.

**علت رشد برخی جریان‌ها یا محافل غیرانقلابی در درون حوزه چیست؟ به نظر شما با این محافل یا جریان‌ها چگونه با
حوزه‌های علمیه خدشه دار نشده و در حین حال حوزه‌های علمیه در دام سکولاریسم یا اسلام آمریکایی نیفتد؟**

ترخان: به نظر من عوامل مختلفی برای این امر وجود دارد که برخی از آن عوامل به تلقی‌های نادرست برخی از افراد برگشت
این باور هستند که حوزه نباید انقلابی باشد و اساساً فکر می‌کنند که تنها راه درست نیز همین است.

برخی دیگر از عوامل نیز به عملکردهای مسئولان نظام بر می‌گردد که متأسفانه نتیجه آن به نا کارآمد بودن نظام منجر می؛
حوزه‌های علمیه این است که حوزه باید غیر انقلابی باشد.

برخی دیگر از عوامل نیز به تلاش دشمنان انقلاب اسلامی برای نفوذ در بدنه حوزه‌های علمیه برای سکولاریسم کردن حوزه
جای خود بحث شود که البته می‌توان عوامل دیگری نیز بر شمرده؛ اما این چند عوامل ذکر شده از عوامل مهمی است ک
جریان‌های غیر انقلابی در حوزه‌های علمیه شود.

درباره روش برخورد که باید چگونه باشد، باید بگویم که چون محیط حوزه محیط علمی است و در این محیط بحث تضار
مناظرات توجه جدی شود و به کرسی‌های آزاد اندیشی اهمیت بیشتری دهیم.

باید حوزه‌های علمیه مباحث و روش‌های این چنینی را با جدیت پیگیری و دنبال کنند؛ اگرچه کم و بیش این موارد موج
حوزه‌های علمیه است.

به نظر می‌رسد که اگر چنین روش‌هایی در حوزه‌های علمیه به کار بسته شود و تولید آثار بیشتر، شکل گیری مناظرات، تولی
کار بسته شده و دنبال شوند، امکان رشد بیشتر حوزه و جریان‌های حوزوی و انقلابی فراهم خواهد شد.